

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Η απουσία της εσωτερικής ζωής

Χαρακτηριστικότερος τύπος της εποχής μας είναι ο άνθρωπος που σπεύδει. Δεν έχει παρά να ρίξει κανείς μια ματιά στα σταυροδρόμια των μεγάλων πολιτειών, σε ώρες μεσημεριανές ή βραδινές, στην ανένα αμπώτιδα και πλημμυρίδα του πλήθους, για να συλλάβει το ρυθμό της σύγχρονης ζωής. Όλοι προχωρούν, διασταυρώνονται, χωρίζονται, βιαστικοί και συλλογισμένοι. Οι γνώριμοι μόλις κατορθώνουν ν' αλλάξουν δυο λόγια, οι άγνωστοι διαγκωνίζονται.

Σπεύδουν όλοι και είναι όλοι γεμάτοι αμηχανία. Κι όταν τυχαίνει αληθινά να μην υπάρχει ανάγκη να σπεύσουν, αισθάνονται άρρωστο τον εαυτό τους, άδαιο τον καιρό τους, την ύπαρξή τους μετέωρη απάνω από χάσμα βαθύ και προσπαθούν όπως-όπως να επινοήσουν απασχόληση, γιατί τρέμουν την αδράνεια, που θα τους αναγκάσει ίσως να στοχάζονται. Ο προορισμός τους δε φαίνεται να είναι άλλος από την εξασφάλιση των εφοδίων που επιτρέπουν την άνετη διαβίωση. Έτσι ο πολύτιμος παράγοντας της εσωτερικής ζωής αχρηστεύεται. Θα υποστήριζε μάλιστα κανείς πως οι σύγχρονοι άνθρωποι, σκλάβοι της ασταμάτητης σπουδής, δεν προφταίνουν να ζήσουν από μέσα. Ζουν επιφανειακά, επιδερμικά, επιπόλαια. Έλειψαν οι μακριές ώρες περισυλλογής, οι ώρες της θέας, όπου το πνεύμα, στην υψηλότερη έκφρασή του εννοημένο, επιχειρούσε τις αναζητήσεις του και τις ανατάσεις του και γευόταν τη θαυμαστή απόλαυση της αγρύπνιας του.

Το πνεύμα πάει να καταντήσει στους καιρούς μας λογιστική μηχανή προορισμένη να επιλύει τα άμεσα πρακτικά προβλήματα, ν' αντιμετωπίζει καταστάσεις και να εξομαλύνει δυσχέρειες. Καταναλίσκεται σε μια λογική ή λογικευτική επεξεργασία του γεγονότος-και μόνο του γεγονότος-μέσα σ' έναν κλειστό χώρο, όπου δεν υπάρχει διάχυση, ζέστα, όπου δεν υπάρχουν φτερά, μόνο πόδια, και τούτα αποκαρωμένα. Η διασφάλιση της ευζωίας βρίσκεται μέσα στο ρυθμό και το πνεύμα της όλης της αγωγής, όλης της συμπεριφοράς του ανθρώπου της εποχής μας.

[...]Το «ένδον σκάπτε» έχει μείνει λόγος κενός. Γιατί να σκάψει; Έχει άλλα καθήκοντα επιτακτικότερα. Προτιμά να συμπορεύεται με τα περιστατικά, γιατί τα περιστατικά ενδιαφέρουν πια άμεσα τον καθένα. Έτσι η ζωή καταβροχθίζεται, στενεύει, δεν κατορθώνει να τα χωρέσει όλα αυτός ο περιορισμένος χρόνος που δόθηκε του κάθε ανθρώπου. Και δεν είναι τούτο μονάχα. Είναι και που ο καθημερινός βίος έγινε δύσκολος, γεμάτος ανάγκες, απαιτήσεις, απαιτήσεις που μας επιβάλλονται ή απαιτήσεις που επινοούμε. Πρέπει να είσαι πολύ ανθεκτικός, για να μπορέσεις να νικήσεις τις απαιτήσεις, για να αγνοήσεις τις ανάγκες.

Ωστόσο, η απουσία της εσωτερικής ζωής είναι οδυνηρή και πληρώνεται πάντα πολύ ακριβά. Γιατί, αν και η πρακτική αγωγή βοηθεί την κατάκτηση της ευζωίας, η διαπλάτυνση κι η εκβάθυνση του εσωτερικού ανθρώπου προωθεί τη «συνείδηση του βίου». Ο άνθρωπος που ζει από μέσα είναι ένας συνειδητός άνθρωπος. Και το γεγονός αναπληρώνεται μονάχα, όταν αποκτήσει το πραγματικό του βάρος και την πραγματική σημασία του μέσα στο χώρο της «θέας», δηλαδή όταν και θεωρηθεί.

Όλοι οι μεγάλοι πολιτισμοί είναι καρποί μακρότατης και πολυπονώτατης εσωτερικής εξεργασίας των δεδομένων, που προσκομίζει η πείρα κι η παρατήρηση. Ο άνθρωπος που δεν έχει χάσει το μεγάλο προνόμιο της εσωτερικής ζωής κατακτά τη μεστή αυτοσυνειδησία και κινείται ανάμεσα στα γεγονότα όχι σαν ενεργούμενο, αλλά σαν υπεύθυνο άτομο. Έτσι αισθάνεται πως συμβάλλει κι αυτός έστω και κατά ελάχιστο ποσοστό, στη διαμόρφωση της Ιστορίας, πως δεν την υφίσταται παθητικά. Και με τον τρόπο τούτο διασώζει την προσωπική του αξιοπρέπεια. Γιατί η ανθρώπινη αξιοπρέπεια έχει αναγκαία προϋπόθεση την εσωτερική ζωή.

Ι.Μ.Παναγιωτόπουλος, δοκιμιογράφος (1901-1982), αντλημένο από το δοκίμιο ελεύθερου στοχασμού «Ο σύγχρονος άνθρωπος».

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Διδάγματα από το σοκ της πανδημίας

[...]Υποστήκαμε ένα σοκ που μας αφαίρεσε τις βεβαιότητές μας και τα προνόμιά μας, παραδίδοντάς μας σε μια κατάσταση ριζικής τρωτότητας· ριζικής επειδή το τραύμα που προκλήθηκε στο πιο εκτεθειμένο και ευάλωτο τμήμα μας, δηλαδή στο σώμα μας, επεκτάθηκε σε ολόκληρο τον τρόπο ζωής μας, υποχρεώνοντάς μας να σταθούμε λίγο, να απαλλαγούμε γρήγορα από όλα τα «στολίδια» –όπως θα έλεγε ο Γκέοργκ Ζίμελ–, όλα τα περιττά με τα οποία ως βουλιμικοί καταναλωτές έχουμε διακοσμήσει τις ζωές μας, για να επικεντρωθούμε στο επιτακτικά αναγκαίο. Το σοκ, επομένως, μαζί με το αναπόφευκτο φορτίο του φόβου, υπήρξε ωφέλιμο. Επειδή ο φόβος, όταν αποτελεί αντίδραση σε έναν αληθινό κίνδυνο, λειτουργεί σαν το πάθος του ορίου, εκείνο που αφυπνίζει τη μνήμη της ανθρώπινης, πολύ ανθρώπινης τρωτότητας μας και καταρρίπτει τον προμηθεϊκό μύθο μιας ελευθερίας και μιας δύναμης χωρίς όρια.

Μάθαμε να εκτιμούμε τη σιωπή και τη μοναξιά έπειτα από μια μακρά μέθη εξωτερίκευσης, εισχωρήσαμε στις εσωτερικές μας περιοχές, τις οποίες είχαμε θυσιάσει στον ηδονισμό μας και σε ένα εξαναγκαστικό πάθος της επίδειξης και του «φαίνεσθαι». Ανακαλύψαμε ξανά την ύπαρξη του άλλου με μian έκπληξη ή ακόμη και με μian ευφορία, όπως συμβαίνει πάντοτε με την επιστροφή του απωθημένου. Τώρα όμως το ερώτημα είναι: Πόσο θα διαρκέσει αυτή η αφύπνιση; Πόσο θα αντισταθεί στα πλήγματα της σκληρής αναγκαιότητας του οικονομικού στοιχείου και στην επιταγή της ανάπτυξης, που σχεδόν αμέσως ξανάρχισε να ασκεί τη σιωπηλή τυραννία της πάνω σε κάθε

άτολμη απόπειρά μας να κάνουμε μια (κατά την Αρεντ) «νέα αρχή»; Και, κυρίως, μέχρι ποιο σημείο θα γίνουμε ικανοί να αναρωτηθούμε για τις αληθινές αιτίες αυτής της ταπεινωτικής πανδημίας, που κατέστησε σκλάβους υποκείμενα συνηθισμένα να θεωρούν τον εαυτό τους κυρίαρχο;

Γιατί αυτή είναι η διακύβευση: να κατανοήσουμε ότι ο κορονοϊός είναι τέκνο της δικής μας στρεβλής καρτεσιανής σχέσης με τη φύση, η συνέπεια της αποψίλωσης των δασών και της καταστροφής των πράσινων πνευμόνων του πλανήτη, που μας εκθέτει σε εκείνο το μυστηριώδες spillover, σε εκείνο το άλμα του είδους που κατέστησε τον ιό ελεύθερο να ταξιδεύει όπου θέλει στον κόσμο, κάνοντάς μας παγκόσμια θύματα μιας νυχτερίδας. Βρισκόμαστε πράγματι στην παράδοξη Ανθρωπόκαινο Εποχή, στην οποία η ανθρωπότητα είναι ο πρωταρχικός ισχυρός παράγοντας που επηρεάζει τη φύση και τη ζωή πάνω στη γήινη σφαίρα και ταυτόχρονα είναι το δυνητικό θύμα της ίδιας της δράσης της.[...]

Απόσπασμα από συνέντευξη της Έλενας Πουλτσίνι (ομότιμη καθηγήτρια Κοινωνικής Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο της Φλωρεντίας), αντλημένο από τον διαδικτυακό τύπο.

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Σοφία

Έφθάσαμε ἔτσι λίγο λίγο στήν γυμνότητα,
ἕνα ἕνα ἀποδυσήκαμε τὰ περίφημα προβλήματα,
τὰ πολύχρωμα, τὰ βύσσινα, τὰ πορφυρά τῶν γοητειῶν,
καὶ μόνον τώρα, μολονότι κάποιος φόβος κί' ἀπὸ πρὶν,
κάποιο προμήνυμα, μᾶς ἔλεγαν τὶ μᾶς προσμένει,
ὅμως, μονάχα τώρα, οἱ γυμνωμένοι
εἶδαμεν, ὅτι χοῦς ἐσμέν. Ἀθλιας ἐπίγνωση
σοφίας. Ἐνδεια σημερινή. Βραδύνοια τῆς χθές.
Δουλειά μας τώρα νὰ τὴν ἀναγάγομε σὲ θρίαμβο.

Τάκης Παπατσώνης, ἀπὸ τὴ Συλλογὴ «ΕΚΛΟΓΗ Α΄, URSA MINOR, ΕΚΛΟΓΗ Β΄».

Ἔκδ. ΙΚΑΡΟΣ Ἀθήνα 1988.

Θέμα Α

A1. Να αποδώσετε συνοπτικά τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου ανθρώπου όπως αναδύονται από το **Κείμενο 1** (60-70λέξεις).

Μονάδες 15

Θέμα Β

B1. Με βάση τα **Κείμενα 1 και 2**, να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε τις παρακάτω προτάσεις, σημειώνοντας στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** :

α. Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει υιοθετήσει στη ζωή του το «σπεύδε βραδέως».(κείμενο 1)

β. Ο άνθρωπος αναλώνεται στην επίλυση των προβλημάτων που ανακύπτουν στην καθημερινότητα του. (κείμενο 1)

γ. Η απουσία της εσωτερικής ζωής είναι ανώδυνη και συνδέεται με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. (κείμενο 1)

δ. Το σοκ της πανδημίας μαζί με το αναπόδραστο φορτίο του φόβου υπήρξε λυσιτελής. (κείμενο 2)

ε. Ως «Ανθρωπόκαινο Εποχή» ορίζεται η αέναη αλληλεπίδραση του ανθρώπου με τη φύση. (κείμενο 2)

Μονάδες 10

B2. «Σπεύδουν όλοι... τη θαυμαστή απόλαυση της αγρύπνιας του». Ποιος είναι ο βασικός ισχυρισμός του δοκιμιογράφου στη δεύτερη παράγραφο του **Κειμένου 1**; Πώς ο τρόπος ανάπτυξης της παραγράφου που επιλέγει ο συγγραφέας συμβάλλει στη στήριξη αυτού του ισχυρισμού; Να αιτιολογήσετε με συντομία την απάντησή σας με βάση και το περιεχόμενο της παραγράφου.

Μονάδες 8

B3. Ποιος είναι ο στόχος της καθηγήτρια Κοινωνικής Φιλοσοφίας στην πρώτη παράγραφο του **Κειμένου 2**; Με ποια μέσα πειθούς επιδιώκει να τον προωθήσει; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.

Μονάδες 10

B4.α. Μάθαμε να εκτιμούμε τη σιωπή και τη μοναξιά έπειτα από μια μακρά μέθη εξωτερίκευσης, εισχωρήσαμε στις εσωτερικές μας περιοχές, τις οποίες είχαμε θυσιάσει στον ηδονισμό μας και σε ένα εξαναγκαστικό πάθος της επίδειξης και του «φαίνεσθαι».(**Κείμενο 2**)

Να μετασηματίσετε το χωρίο αντικαθιστώντας το α' πρόσωπο με το γ' πρόσωπο. Τι μεταβάλλεται ως προς το ύφος σε αυτή την εκδοχή; Ποια από τις δύο εκδοχές θεωρείτε ότι έχει πιο ισχυρή επίδραση στον αναγνώστη; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 7

β. Να αντικαταστήσετε τις επιτονισμένες λέξεις με συνώνυμες που ανήκουν στο καθημερινό/ανεπίσημο ύφος του λόγου.

α) ...οι άγνωστοι **διαγκωνίζονται**. (κείμενο 1)

β) Ο άνθρωπος κατακτά **τη μεστή** αυτοσυνειδησία. (κείμενο 1)

γ) ...εκείνο που **αφυπνίζει** τη μνήμη της ανθρωπίνης... (κείμενο 2)

δ) ... ως **βουλιμικοί** καταναλωτές... (κείμενο 2)

ε) ... ο κορονοϊός είναι τέκνο της δικής μας **στρεβλής** καρτεσιανής σχέσης με τη φύση...

Μονάδες 5

Θέμα Γ

Γ. Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σας, το θέμα του ποιήματος; Να γράψετε το ερμηνευτικό σας σχόλιο, τεκμηριώνοντάς το με τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

Θέμα Δ

Δ. Σε ημερίδα που διοργανώνει το σχολείο σας με θέμα «Επιστροφή στην κανονικότητα», συμμετέχετε ως εκπρόσωπος της μαθητικής κοινότητας. Στην εισήγηση σας αυτή, καλείστε να αναφερθείτε στον τρόπο με τον οποίο η γενιά σας βίωσε τον «εγκλεισμό» κατά τη διάρκεια της πανδημίας και παράλληλα στα διδάγματα που αποκόμισε από τη μύηση της στην «εσωτερική ζωή». Στην απάντηση σας μπορείτε να αξιοποιήσετε δημιουργικά ιδέες και από τα δοθέντα κείμενα (300-350 λέξεις).

Μονάδες 30

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΜΑΥΡΑΚΗ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ

ΘΕΜΑ Β1: $\alpha \Rightarrow$ Λάθος

$\beta \Rightarrow$ Σωστό

$\gamma \Rightarrow$ Λάθος

$\delta \Rightarrow$ Σωστό

$\epsilon \Rightarrow$ Λάθος

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΟ